

CHIZMACHILIK VA TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Sherov Dilshod Reyimberganovich

*Xorazm viloyati Urganch Davlat pedagogika instituti
San'atshunoslik kafedrasida katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada chizmachilik va tasviriy san'at darslarida interfaol metodlardan foydalanish hamda tasviriy san'at va chizmachilik darslarida interfaol usullar talabalarni samarali jalb etishi, ularning ijodkorligi va mahoratini oshirishi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, chizmachilik, rasm, rassom, interfaol metodlar.

Malumki, ta'lim muassasalaridagi o'quv-tarbiya jarayonini, xususan, tasviriy san'at o'quv jarayonini modernizatsiyalash, rassom-o'qituvchi bo'ladigan mutaxassislar tayorlash tizimi sifat darajasini oshirishda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularni sohaga oid zamonaviy kasbiy bilim, malaka va konikmalar bilan qurollantirish, ilmiy-texnik interfaol metodlardan, innovatsiyalardan mustaqil ravishda, ijodiy foydalanish hamda istiqbolli vazifalarni hal qila olish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan sanaladi. Bunda badiiy ta'lim bosqichlarining o'zaro mazmunan bog'liqligi, uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash; oliy ta'limda tasviriy san'at dars jarayonini tashkil etishning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, bu borada o'quv uslubiy majmualar sifatini ta'minlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etishda professor-o'qituvchilarning kompyuter va internet tarmoqlaridan foydalanish bo'yicha savodxonligini doimiy oshirib borish; oliy ta'limning axborot resurs va zamonaviy o'quv adabiyotlari bilan ta'minotini yanada rivojlantirish; tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish oliy ta'lim muassasalarida rassom-pedagoglarning faoliyat yo'nalishlari tarkibini belgilaydi.

Mamlakatimizda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan barcha sohada hayotga tatbiq etilayotgan istiqbolli loyihalar, joylarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamlil buniyodkorlik ishlari xalqimizning nafaqat turmush tarzini, balki dunyoqarashini ham tubdan o'zgartirmoqda. Bunday ezgu jarayonni madaniyat va san'at rivojiga, ijod ahliga ko'rsatilayotgan yuksak e'tibor misolida ham ko'rish mumkin. Binobarin, davlatimiz rahbari ta'biri bilan aytganda, mamlakatimizda madaniyat va san'at taraqqiy etmasa, jamiyat rivojlanmaydi degan so'zlarining zamirida keng ma'no mujassamdir. Shunday ekan san'at xususan tasviriy san'atni o'rganar ekanmiz, biz avvalo tasviriy san'atning maqsad vazifalari hamda tasviriy san'at va uning mohiyati, tur va janrlari haqida bilmog'imiz lozim.

Tasviriy san'at — rangtasvir, haykaltaroshlik, grafikani birlashtirgan nafis san'at turi bo'lib voqelikni uning osongina ilg'ab olinadigan fazoviy shakllarda ko'rgazmali obrazlarda aks ettiradi. Tasviriy san'at turlari o'z xususiyatlariga qarab real borlikni obyektiv mavjud sifatleri — hajm, rang, fazo, shuningdek, predmetning moddiy shakli va nurhavo muhiti, harakat va o'zgarishlari hissini yaratadi, bunda tasvirning hissiy

konkretligidan illyuzionizmga o'tish mumkin. Tasviriy san'at faqat ko'rish mumkin bo'lgan narsalarnigina tasvirlab qolmay, balki asarlarida hodisalarning vaqtinchalik rivoji, uning u yoki bu qismi (fabula), erkin hikoyanavislik, dinamik harakatlarni ham aks ettirib, dunyoni g'oyaviy o'zlashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Tasviriy san'at insonning ruhiy qiyofasini, uning o'zgaralar bilan o'zaro munosabatlarini, tasviriy holatning psixologik va emotsional mazmunini ham yoritadi. Ba'zan mavjud bo'lmagan, rassom tasavvurining mahsuli bo'lgan obrazlarni ham yuzaga keltiradi. Insoniyat tarixidagi turli davrlarni aks ettiradi.

Tasviriy san'at va chizmachilik darslarida interfaol usullar talabalarni samarali jalb etishi, ularning ijodkorligi va mahoratini oshirishi mumkin. Mana, rasm va chizmachilik darslari uchun interfaol o'qitish usullari:

1. Namoyish va amaliyot: Darsni ma'lum bir san'at texnikasi yoki chizmachilik usulini ko'rsatishdan boshlang, so'ngra talabalarga o'zlari mashq qilishlariga imkon bering. Ushbu amaliy yondashuv faol o'rganishni rag'batlantiradi va o'quvchilarga kuzatganlarini darhol qo'llash imkoniyatini beradi.

2. Tengdoshlar tanqidi va hamkorlikdagi faoliyat: talabalarni o'z tengdoshlarining ijodiga konstruktiv fikr bildirishga undash, qo'llab-quvvatlovchi va hamkorlik muhitini shakllantirish. Guruh loyihalari va birgalikda san'at yaratish faoliyati ijodkorlikni ilhomlantirishi va talabalarga bir-biridan o'rganishga yordam berishi mumkin.

3. Texnologiyadan foydalanish: interfaol doskalar, raqamli chizma maydonchalari va san'atga oid dasturiy ta'minot kabi san'at va chizmachilik uchun raqamli vositalar va resurslarni birlashtirish. Ushbu texnologiyalar talabalarga texnologiya va multimediyalar elementlarini o'z ichiga olgan holda kashf qilish va san'at yaratish uchun innovatsion usullarni taqdim etishi mumkin.

4. Boshqariladigan tasvir va vizualizatsiya: talabalarning tasavvur va ijodini rag'batlantirish uchun boshqariladigan tasvir va vizualizatsiya mashqlarini o'z ichiga oladi. Ularni san'at va chizmachilik orqali tasvirlashdan oldin sahnalar yoki tushunchalarni tasavvur qilishga undash, ularning aqliy tasviri va badiiy ifodasi o'rtasida chuqurroq bog'lanishni kuchaytirish.

5. Interaktiv seminarlar va namoyishlar: Talabalarga professional rassomlardan amaliy tajriba va tushunchalar berish uchun mehmon rassomlarni taklif qiling yoki badiiy muzeylar, galereyalar yoki studiyalarga sayohatlar tashkil qiling. Interfaol seminarlar va namoyishlar talabalarni ilhomlantirishi va ularni turli xil badiiy uslublarga ochib berishi mumkin.

6. Gamifikatsiya va san'atga asoslangan muammolar: Do'stona raqobat va ijodkorlikni rag'batlantiradigan san'atga asoslangan muammolar yoki o'yinlarni amalga oshiring. Misol uchun, siz vaqtli rasm chizish tanlovini, hamkorlikdagi devoriy loyihani yoki badiiy ilhom uchun axlatni o'yni tashkil qilishingiz mumkin.

7. Vizual tahlil va muhokama: Talabalarni turli san'at shakllari, uslublari va tarixiy san'at asarlarini tahlil qilish va muhokama qilishga jalb qiling. Ularni tanqidiy fikrlash va vizual savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish, o'z talqinlari va istiqbollarni ifoda etishga undash.

8. Shaxsiylashtirilgan fikr-mulohaza va mulohaza: Talabalarga individual fikr-mulohazalarni taqdim eting, ularning kuchli tomonlari va yaxshilash sohaslariga e'tibor bering. Talabalarni o'z asarlari va badiiy o'sishi haqida fikr yuritishga undash, o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini baholashni rag'batlantirish.

O'qitishning interfaol va interaktiv usullari hayotiy vaziyatlarni modellashtirish, rolli o'yinlardan foydalanish, muammolarni hamkorlikda yechishda ko'rib chiqiladi. Interfaol va interaktiv o'qitish talabalardan axborotlarni o'zlashtirish jarayonida faollik, ijodkorlik, mustaqillikni rivojlantiribgina qolmay, ta'lim maqsadlarining to'laqonli amalga oshishiga yordam beradi. Bunda ta'limning quyidagi kontseptsiyalari fundamental asos bo'lib xizmat qiladi:

pedagogning jadal faoliyati — o'quv faoliyatining asosiy ko'rinishi sifatida namoyon bo'lib, u mazkur harakatning sub'ekti va tashkilotchisi sifatida faoliyat ko'rsatadi;

o'quv faoliyatining asosiy negizi va natijasi, mazkur faoliyatning sub'ekti — o'rganuvchi hisoblanadi;

muvaffaqiyatli o'quv faoliyatining asosiy ko'rsatkichi, uning natijasi talabaning fikrlash usullarini o'rganish va amaliy masalalarni ijodiy hal etish, erkin, mustaqil harakat qila olish konikmalarini shakllantirishdan iborat;

Xulosa:

Interfaol o'qitish usullaridan foydalangan holda, o'qituvchilar turli xil o'rganish uslublariga mos keladigan dinamik va qiziqarli san'at va chizmachilik darslarini yaratishi va talabalarni interfaol va mazmunli usullarda o'z ijodini kashf etishga ilhomlantirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev N. San'at tarixi 2-jildlik, 2/1 tom.-T., 2001.
2. Abdirasilov S.F. Tasviriy san'at metodikasi. -T., «Ilm-Ziyo»,2006.
3. Abdirasilov S.F., Tolipov N.X. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. -T., «Aloqachi», 2007.
4. Boymetov B.B., Abdirasilov S.F. Chizmatasvir. -T., «Gafur Gulom», 2004.
5. Nabiyev M.N. Rangshunoslik. T., «Oqituvchi», 1995
6. S.F.Abdirasilov. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. - T.: «Fan va texnologiya», 2012